

พุทธจักรวาลวิทยา

โดย

พระมหาทรรษา ฐมมหาโส

พุทธจักรวาลวิทยา

พระมหาพรชชา ธมฺมहाโส

ISBN : 978-974-364-713-9

All Rights Reserved

สงวนลิขสิทธิ์ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์

ข้อมูลทางบรรณานุกรมของสำนักหอสมุดแห่งชาติ

พระมหาพรชชา ธมฺมहाโส

พุทธจักรวาลวิทยา--พิมพ์ครั้งที่ 1.--กรุงเทพ : มหาวิทยาลัย

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย , 2550.

144 หน้า

1. จักรวาลวิทยาพุทธศาสนา 2. โลก--แง่ศาสนา-พุทธศาสนา I. ชื่อเรื่อง
294.3121

ISBN : 978-974-364-713-9

First Edition 2007

พิมพ์ครั้งที่ 1 กันยายน 2550

จัดทำโดย:

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

วัดมหาธาตุ ท่าพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร

www.mcu.ac.th

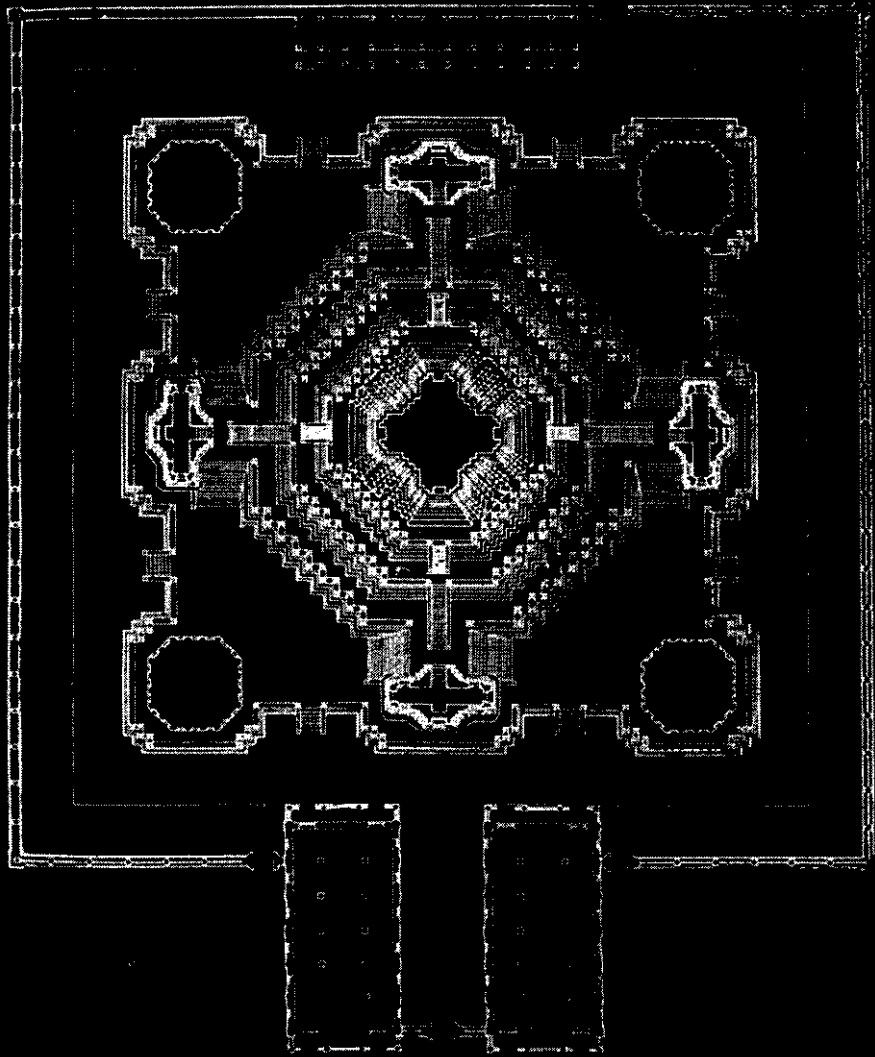
พิมพ์ที่ โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

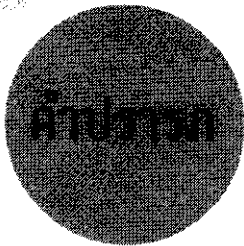
๑๑-๑๗ ถนนมหาราช ท่าพระจันทร์ แขวงพระบรมมหาราชวัง เขตพระนคร

กรุงเทพมหานคร ๑๐๒๐๐ โทร. ๐-๒๒๒๑-๘๘๙๒, ๐-๒๖๒๓-๕๖๒๓

โทรสาร ๐-๒๖๒๓-๕๖๒๓

www.mcuprint.com, e-mail : info@mcuprint.com

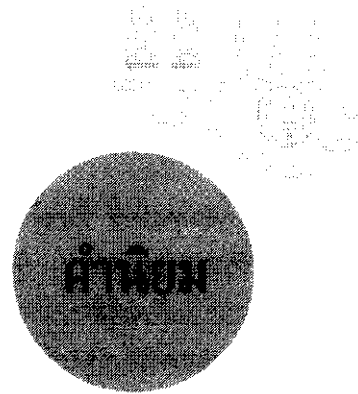
มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย มุ่งส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการวิชาการแก่สังคม ตามปณิธานการจัดตั้งมหาวิทยาลัย ด้วยการปรับปรุงกิจกรรมต่างๆ ให้ประสานสอดคล้อง เอื้อต่อการส่งเสริมสนับสนุนกิจการคณะสงฆ์ สร้างความรู้ ความเข้าใจ หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา สร้างจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรมแก่ประชาชน จัดประชุม สัมมนา และฝึกอบรม เพื่อพัฒนาพระสงฆ์และบุคลากรทางศาสนา ให้มีศักยภาพในการธำรงรักษา เผยแพร่หลักคำสอน และเป็นแกนหลักในการพัฒนาจิตใจในวงกว้าง

หนังสือพุทธจักรวาลวิทยาเล่มนี้เกิดขึ้นตามพันธกิจข้างต้น ให้ความรู้เกี่ยวกับเรื่องโลกและจักรวาลทางพระพุทธศาสนา ยกหลักฐานอ้างอิงและเหตุผลมาประกอบได้อย่างลงตัวและน่าเชื่อถือ แสดงจุดยืนของพระพุทธศาสนาและมิตินของพระพุทธศาสนาเกี่ยวกับจักรวาลวิทยา มีเนื้อหาในเชิงจริยศาสตร์ เชื่อมโยงให้เห็นความเป็นอหิंपัจจยตา ความอิงอาศัยกันและกันของสรรพสิ่ง เมื่อสิ่งนี้มี สิ่งนี้จึงมี เมื่อสิ่งนี้ดับ สิ่งนี้จึงดับ อันแสดงให้เห็นว่าสรรพสิ่งตกอยู่ในสภาพไตรลักษณ์ คือ ไม่เที่ยง เป็นทุกข์ เป็นสิ่งที่ไม่ใช่ตัวตน ทั้งยังแสดงให้เห็นอีกว่าตราบที่มนุษย์ยังไม่สิ้นกิเลสก็ยังไม่พ้นเวทียตายเกิดอยู่ในสังสารวัฏตลอดไป พร้อมทั้งแสดงอิทธิพลของจักรวาลวิทยาที่มีต่อสังคมไทย ในแง่มุมต่างๆ ทั้งด้านตำนาน วรรณกรรม และสถาปัตยกรรม

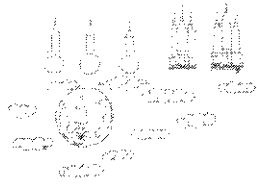
มหาวิทยาลัยขอนแก่นโมทนาคุณคุณเจตนาของ พระมหาพรหม ธรรมหาโส (นรินฺญายากร) อาจารย์ประจำคณะพุทธศาสตร์ และรักษาการผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการของมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ที่ได้มีวิริยะอุตสาหะอย่างยิ่งทุ่มเทกำลังสติปัญญาสร้างสรรค์งานนี้ขึ้น และมอบลิขสิทธิ์ของหนังสือเล่มนี้ให้เป็นสมบัติของมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาพระพุทธศาสนาในเชิงวิชาการ และประชาชนผู้สนใจทั่วไป

(พระธรรมโกศาจารย์)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๒-๒๕๐๔ ข้าพเจ้าได้รับทุนจากมูลนิธิเอเชียให้ไปศึกษาระดับปริญญาโท ณ มหาวิทยาลัยเยล เมืองนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยที่ดีที่สุด และมีชื่อเสียงที่สุดแห่งหนึ่งของโลก ข้าพเจ้าได้ศึกษาเน้นหนักในเรื่องปรัชญา และเอเชียอาคเนย์ศึกษา อาจารย์ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาที่เกี่ยวกับจักรวาลวิทยาแก่ข้าพเจ้า ๒ ท่านคือ ศาสตราจารย์พอล มุส (Paul Mus) ซึ่งเป็นศิษย์คนโปรดของศาสตราจารย์เซเดส กับศาสตราจารย์ เอฟ.เอส.ซี. นอร์ธโรป (F.S.C. Nortrop) ซึ่งเป็นอาจารย์ด้านกฎหมาย แต่มีความสนใจในพระพุทธศาสนา ท่านได้เขียนหนังสือที่มีชื่อเสียงมากเล่มหนึ่งคือ *The Meeting of East and West* : ทั้ง ๒ ท่านได้บรรยายเกี่ยวกับจักรวาลวิทยา (Cosmology) อย่างน่าประทับใจยิ่ง ศาสตราจารย์พอล มุสได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนภาคินิพนธ์ (Term paper) เรื่อง *"Bhawa Cakra: Wheel of Lief"* ซึ่งศาสตราจารย์นอร์ธโรปได้ขอให้ข้าพเจ้าเขียนเรื่อง *"Customary Law and Ancient Law in Thailand"* ซึ่งทำให้ข้าพเจ้าต้องค้นคว้าเรื่องจักรวาลวิทยาเพิ่มเติมอีกมาก ทั้งทางด้านศาสนาและวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ ข้าพเจ้าเคยได้รับความรู้วิทยาศาสตร์ระดับสูงจากอาจารย์หลวงปริญญาโยควินุลย์ ซึ่งจบ B.Sc มาจากต่างประเทศและความสนใจพระพุทธศาสนาเป็นพิเศษ ทำให้เห็นว่าพระพุทธศาสนานั้นเป็นทั้งศาสนาและวิทยาศาสตร์ สมดังพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชที่ได้เสด็จไปพระราชทานในที่ประชุมใหญ่พุทธสมาคมแห่งประเทศไทย ถนนพระอาทิตย์ เมื่อ พ.ศ.๒๕๑๓ ซึ่งพระองค์มีรับสั่งตอนหนึ่งว่า "ความจริงพระพุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์ ฯลฯ" และต่อมาเมื่อมีการอภิปรายพระบรม

ราชวาทองคณ์นี้ ข้าพเจ้าได้กล่าวว่า พระพุทธศาสนาเป็นวิทยาศาสตร์ทั้งในด้านรูปธรรมและนามธรรม ผู้ที่เคยศึกษาวิทยาศาสตร์มาแล้ว เมื่อมาศึกษาพระพุทธศาสนาแล้วจะรู้สึกประทับใจในพระพุทธศานามาก เช่น นายแพทย์ประเวศ วีสี และศาสตราจารย์ ดร.ระวี ภาวิไล เป็นต้น

เมื่อข้าพเจ้าเข้ารับราชการที่ราชบัณฑิตยสถาน เมื่อ พ.ศ.๒๕๐๗ ได้มีโอกาสร่วมเป็นกรรมการหลายชุดด้วยกัน เช่น กรรมการชำระปทานุกรม กรรมการปรับปรุงพจนานุกรม กรรมการบัญญัติศัพท์ กรรมการพจนานุกรมศัพท์ศิลปกรรม กรรมการทำพจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย ฯลฯ โดยเฉพาะกรรมการทำพจนานุกรมศัพท์วรรณคดีไทย ก็เริ่มตั้งแต่หลักศิลาจารึก หลักที่ ๑ แล้วก็พจนานุกรมวรรณคดีไทยไตรภูมิภิกษา ทำให้ต้องอ่านหนังสือเก่าๆ หลายเล่ม เช่น จักรวาลที่ปณี ฉบับกรมศิลปากร ไตรภูมิโลกวิจิตร เล่ม ๑-๒ ฉบับกรมศิลปากร ฯลฯ และข้าพเจ้าต้องไปบรรยายในที่ประชุมราชบัณฑิตและภาคีสมาชิก สำนักธรรมศาสตร์และการเมืองหลายครั้ง ครั้งที่สำคัญยิ่งเมื่อวันพุธที่ ๒๑ มกราคม พ.ศ.๒๕๐๐ ข้าพเจ้าได้บรรยายเรื่อง “จักรวาลวิทยากับพระพุทธศาสนา” เพราะข้าพเจ้าได้พบคำบาลีที่น่าสนใจคือ “ทสสทสสจ ช กุกวาเฟส (ในหมื่นจักรวาล)” และ “โกฏสทสสจกุวาพมิ (ในแสนโกฏจักรวาล)” ทำให้นึกถึงคำบาลีว่า “อากาโส อนนโต” “วิญญาณ อนนโต” คือ อากาศก็เป็นอนันตะ คือ ไม่มีที่สิ้นสุด วิญญาณก็เป็นอนันตะ คือ ไม่มีที่สิ้นสุด ดังนั้นเรื่องเกี่ยวกับจักรวาลจึงเป็นเรื่องน่าศึกษาเป็นอย่างยิ่ง

ต่อมาเมื่อมหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยเปิดการศึกษาระดับปริญญาโท ปริญญาเอกขึ้น พระมหาสมจินต์ สมมาปญโญ คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย ได้เชิญให้ข้าพเจ้าไปบรรยายให้นิสิตระดับปริญญาโททั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ในวิชา “ภูมิปัญญาไทย” ข้าพเจ้าจึงได้เริ่มจาก “จักรวาลวิทยา” เป็นอันดับแรก อาจเป็นครั้งแรกที่ปรากฏว่ามีการบรรยายเรื่อง “จักรวาลวิทยา” ในมหาวิทยาลัย หนังสือที่ข้าพเจ้าใช้เป็นหลักในการบรรยาย ก็คือ “ไตรภูมิพระร่วง” และ “จักรวาลที่ปณี” ใน

การทำ “ภาคนิพนธ์” ข้าพเจ้าก็จะกำหนดหัวข้อเรื่องให้ทำ ซึ่งก็เป็นเรื่องเกี่ยวกับไตรภูมิ
ทั้งสิ้น เช่น ๗๓ แต่ละทานับบอกกันว่าเรื่องกามาเนตต่าง ๆ ภูมิต่างๆ เช่น ภูมิภูมิม้าง ภูมิ
ภูมิม้าง อรูปภูมิม้าง นรกภูมิม้าง ตีร์จณานภูมิม้าง อสุรกายภูมิม้าง เปตตวิสัยรูปภูมิม้าง
ทำให้นิสิตต้องไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากพระไตรปิฎก และอรรถกถา ฎีกาต่างๆ
ทำให้ได้ “ภาคนิพนธ์” ที่มีคุณภาพประโยชน์ต่อการศึกษา และเมื่อเปิดภาคการศึกษา
ข้าพเจ้าก็พานิสิตทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์ไปชมโบราณสถานต่างๆ โดยเฉพาะ
บรรดาพระสถูปและเจดีย์ต่างๆ เช่น พระปรางค์วัดอรุณฯ ว่าเกี่ยวข้องกับจักรวาล
วิทยาอย่างไร ทำให้นิสิตทั้งหลายต่างสนุกสนานเพลิดเพลิน และมีความซาบซึ้งใน
ศิลปวัฒนธรรมไทยมากยิ่งขึ้น

บทความเรื่อง “จักรวาลวิทยากับพระพุทธศาสนา” ที่พระมหาพรหม ธรรมหาโส
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายวิชาการได้เรียบเรียงขึ้นนี้ ข้าพเจ้าอ่านด้วยความปีติยินดีเป็น
อย่างยิ่ง ที่ท่านเขียนขยายความรู้เรื่อง “จักรวาลวิทยากับพระพุทธศาสนา” ได้กว้าง
ขวางยิ่งขึ้น ข้าพเจ้าขออนุโมทนาขอบคุณท่านได้ทุ่มเทเวลา และใช้ความวิริยะ
อุตสาหะอย่างสูงในการเรียบเรียงขึ้น งานเรื่องนี้จะมีประโยชน์อย่างมหาศาลโดย
เฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับ “จักรวาลวิทยา” ต่อนักวิชาการ และผู้ที่สนใจทั่วไป

ศาสตราจารย์พิเศษจำนงค์ ทองประเสริฐ

ราชบัณฑิต

๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๐

๔๓๔-๕ ทุ่งมหาเมฆ

เขตสาทร กทม. ๑๐๑๒๐

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๘๖ ๕๖๘๒

โทรสาร ๐ ๒๖๗๖ ๐๑๘๕

หนังสือเรื่องพุทธจักรวาลวิทยาโดยพระมหาพรหมชา รมุมหาโส เล่มนี้ ผู้เขียน ได้อาศัยวิธียะอุตสาหะ ศึกษาค้นคว้าประเด็นที่เกี่ยวข้องอย่างกว้างขวางลุ่มลึก นำมาเสนอไว้เป็นหมวดหมู่มีความชัดเจน สะดวกแก่ผู้ใฝ่รู้ ไม่ว่าจะแก่นักศึกษา นักวิชาการหรือผู้สนใจทั่วไป ก็จะได้ประโยชน์ทั้งสิ้น

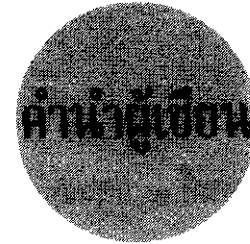
ผู้เขียนได้นำแนวคิดเรื่องจักรวาลของศาสนาพราหมณ์และฮินดูกับพระพุทธ ศาสนามาเทียบกัน และย้มนำความรู้เรื่องเอกภพตามหลักดาราศาสตร์ปัจจุบันเข้า เปรียบเทียบด้วย ได้ชี้แนะให้สังเกตความสอดคล้องบางประการของเอกภพทาง ดาราศาสตร์ กับจักรวาลทางพระพุทธศาสนา ซึ่งไม่ได้รับการรังสฤษฏ์ของเทพเจ้า และ แตกต่างจากศาสนาซึ่งถือเทพเจ้า

ในหนังสือนี้มีการพิจารณาพระพุทธรูปจนเรื่องจักรวาลซึ่งในต่างกรณี คล้ายกับ แตกต่างขัดแย้งกันหรือบางครั้งตรัสตอบแต่บางครั้งไม่ตอบ ผู้เขียนมีข้อสรุปเช่น ว่าการไม่ตอบเพราะนอกเหนือพระพุทธรูปประสงค์ที่มุ่งแสดงธรรมเพื่อความดับทุกข์ เท่านั้น หรือเมื่อทรงตรัสตอบก็เพื่อแสดงว่าสรรพสิ่งอิงอาศัยกันเกิดและดับตาม แนวปฏิจจนสมุปบาท ไม่ได้เกิดเพราะการรังสฤษฏ์ของเทพเจ้า

ในตอนท้ายกล่าวถึงพุทธจักรวาลวิทยาในบทบาทที่กำหนดวัฒนธรรมไทย ดัง ปรากฏในวรรณกรรม สถาปัตยกรรม ศิลปกรรม ที่แสดงความเป็นไทยพุทธชัดเจน ขออนุโมทนาสาธุการสำหรับผลงานทรงคุณค่าอย่างยิ่งมา ณ ที่นี้

(ศาสตราจารย์ ดร. ระวี ภาวิไล)

๒๑ สิงหาคม ๒๕๕๐

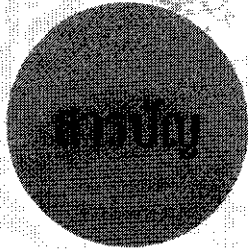
จักรวาลวิทยาเป็นศาสตร์หรือเป็นวิชาแขนงหนึ่งที่พยายามจะแสวงหาความจริงเกี่ยวกับโลกและจักรวาลในมิติต่างๆ ไม่ว่าจะจุดเริ่มต้น การดำรงอยู่และจุดสิ้นสุดของโลกและจักรวาล และจากการแสวงหาความจริงดังกล่าวนี้ ทำให้เกิดกลุ่มนักคิด ๒ กระแสหลัก กล่าวคือ กลุ่มเทวนิยมที่มองว่าโลกและจักรวาลเกิดจากพระเป็นเจ้า และกลุ่มธรรมชาตินิยมที่มองว่า โลกและจักรวาลนั้นเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ และวิวัฒนาการมาโดยลำดับโดยตัวของมันเอง

ถึงกระนั้น เมื่อวิเคราะห์ท่าทีของพระพุทธเจ้าต่อเรื่อง “โลกและจักรวาล” พบว่า ในบางกรณีพระองค์มีท่าทีที่นิ่งเฉยต่อประเด็นปัญหาที่ถูกถาม ดังกรณีของมาลुकยบุตรเกี่ยวกับความเป็นไปของโลก แต่ในบางมิติพระองค์ได้ตรัสความเป็นมาของโลกและจักรวาลอย่างวิจิตรพิสดาร

หนังสือเล่มนี้ ผู้เขียนพยายามที่จะตั้งคำถามว่า กรณีใดที่ทรงนิ่งเฉย และกรณีใดที่ได้ถูกถามแต่พระองค์ตรัสอธิบาย โดยพยายามที่จะนำแนวคิดทางวิทยาศาสตร์มาอธิบายเปรียบเทียบกับแนวคิดในพระพุทธศาสนาเพื่อให้ผู้สนใจเข้าใจจักรวาลวิทยาในสองกระแสหลักได้ง่ายมากยิ่งขึ้น

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณพระธรรมโกศาจารย์ อธิการบดี พระมหาสมจินต์ สมนุปญโญ รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ คณะกรรมการทุกท่านที่มองเห็นความสำคัญของหนังสือ และจัดพิมพ์ในครั้งนี้ พร้อมทั้งนี้ ขออนุโมทนาขอบคุณ ศ.ดร.ระวี ภาวิไล และศาสตราจารย์พิเศษจำนงค์ ทองประเสริฐ ได้กรุณาเขียนคำนิยามและหวังว่าหนังสือเล่มนี้จะเกิดประโยชน์ต่อการพัฒนางานทางวิชาการของมหาวิทยาลัยในโอกาสต่อไป.

พระมหาพรชยา รมมหาโส (นธิบุญยากร)
วัดพุทธวิหาร อ็อกฟอร์ด ประเทศอังกฤษ
๑๖ กันยายน ๒๕๕๐

ตอนที่ ๑ เกียรติยศ

๑

ตอนที่ ๒ จักรวาลและโลกในทัศนะของพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑๑

จักรวาลในทัศนะของพระพุทธศาสนาเถรวาท

๑๕

จักรวาลคืออะไรมีลักษณะอย่างไร

๑๖

จักรวาลมีขอบเขตและจำนวนเท่าใด

๑๗

จักรวาลมีองค์ประกอบที่สำคัญอย่างไร

๑๙

โลกในทัศนะของพระพุทธศาสนาเถรวาท

๒๓

โลกคืออะไร

๒๔

โลกมีกี่ประเภท

๒๖

โลกเกิดขึ้นได้อย่างไร

๒๗

โลกมีลักษณะและสัจฐานอย่างไร

๓๓

โลกจะสิ้นสุดอย่างไร

๓๓

ตอนที่ ๓ เป้าหมายนำเสนอจักรวาลและโลกตามโลกทัศน์

ของพระพุทธศาสนาเถรวาท

๓๙

เป้าหมายรองในการนำเสนอ

๔๐

เป็นการประกาศจุดยืนว่าโลกนี้ไม่ได้มีพระผู้สร้าง

๔๑

เป็นการนำเสนอพุทธจักรวาลวิทยา

๔๒

เป็นการตอบสนององค์ความรู้ในเชิงวิชาการ

๔๔

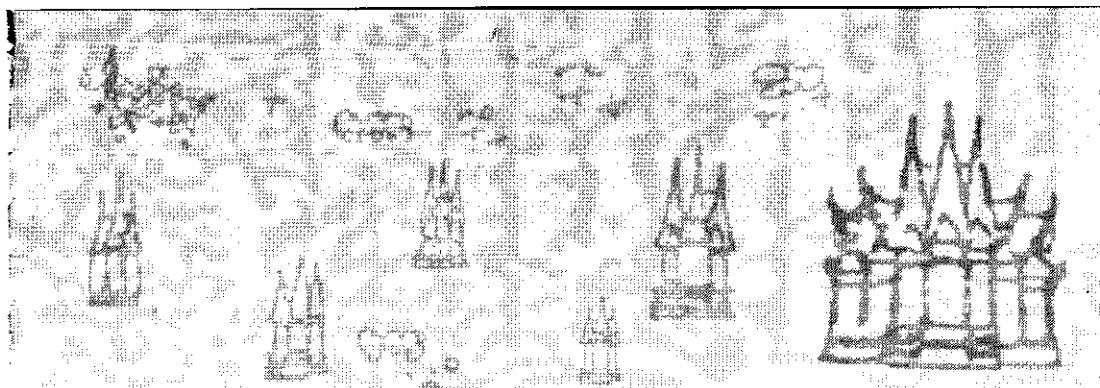
เป็นการรักษาฐานความเชื่อของพุทธศาสนิกชน

๔๕

เป็นการประมวลองค์ความรู้เกี่ยวกับ

จักรวาลวิทยาเชิงภูมิศาสตร์

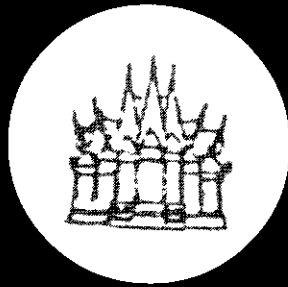
๔๖

เป้าหมายหลักในการนำเสนอ	๔๗
เป็นฐานเชื่อมโยงความเป็นอิทัปปัจจยตาของจักรวาลและโลก	๔๗
เป็นฐานเชื่อมโยงให้เห็นถึงความเป็นไตรลักษณ์ของสรรพสิ่ง	๔๘
เป็นฐานเชื่อมโยงให้เห็นถึงการเวียนว่ายตายเกิดในสังสารวัฏ	๕๐
เป็นฐานเชื่อมโยงให้เห็นถึงทฤษฎีเรื่อง "กรรมและการเกิดใหม่"	๕๑
เป็นฐานเชื่อมโยงความสำคัญของโลกภายในมากกว่าโลกภายนอก	๕๔
เป็นฐานเชื่อมโยงให้เห็นถึงระดับจิตกับภูมิต่างๆ	๕๖
เป็นฐานเชื่อมโยงเข้าไปสู่พระนิพพาน	๕๘
จักรวาลวิทยา : จากภูมิศาสตร์สู่จรรยาศาสตร์	๕๘

ตอนที่ ๔ อิทธิพลของจักรวาลวิทยาต่อสังคมไทย	๖๓
ด้านวรรณกรรม	๖๔
ด้านสถาปัตยกรรม	๗๐
ด้านรัฐศาสตร์	๘๒
ด้านจิตรกรรม	๘๗
ด้านจรรยาศาสตร์	๙๓
ด้านโหราศาสตร์	๙๕

ตอนที่ ๕ สรูป และวิเคราะห์	๙๙
เชิงอรรถ	๑๑๙
บรรณานุกรม	๑๒๒
ประวัติผู้เขียน	๑๒๘

ตอนที่
๑

เกริ่นนำ

เกริ่นนำ

คำว่า “จักรวาลวิทยา” ประกอบด้วยคำ ๒ คำ กล่าวคือ คำว่า “จักรวาล” ซึ่งพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถานได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า “ปริมณฑล ประชุม หมู่บริเวณโดยรอบของโลก”^๑ และคำว่า “วิทยา” หมายถึง “ความรู้” ดังนั้น “จักรวาลวิทยา” จึงหมายถึง “ความรู้เกี่ยวกับโลกและสรรพสิ่ง” หรืออีกนัยหนึ่งก็คือ “วิชาที่ว่าด้วยโลกธาตุ โดยขอบเขตที่กว้างไกลทั้งเทศะและกาละ”^๒ โดยมุ่งเน้นที่จะศึกษาเอกภพโดยรวม ซึ่งนับว่าเป็นการศึกษาถึงสิ่งที่ยิ่งใหญ่ที่สุดและเป็นพื้นฐานที่สุดในเวลาเดียวกัน จักรวาลวิทยามุ่งเน้นที่จะศึกษาถึงองค์ประกอบและความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งทั้งหลายในเอกภพ พร้อมกับพยายามที่จะอธิบายความเป็นมาของเอกภพในอดีต และทำนายความเป็นไปของเอกภพในอนาคต เอกภพเป็นอย่างไร เอกภพมีขอบเขตจำกัดหรือไม่ เอกภพเกิดขึ้นได้อย่างไร เพราะเหตุใด เอกภพจึงมีรูปร่างลักษณะอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และอนาคตข้างหน้าเอกภพจะเป็นอย่างไร”^๓

นอกจากนี้จักรวาลวิทยาจัดได้ว่าเป็นสาขาหนึ่งของวิชาปรัชญาซึ่งว่าด้วยบ่อเกิดและโครงสร้างของจักรวาล^๔ ซึ่งนักปรัชญาพยายามที่จะหาบทสรุปจากทฤษฎีที่ว่า